

XIII. Raspust Udruženja.

§ 34.

Kad bi se Udruženje raspustilo, pokretna i nepokretna imovina preda se na čuvanje ministarstvu prosvete, koje će je predati novoj organizaciji s istim ciljem i opsegom.

§ 35.

Raspust Udruženja zaključuje Kongres večinom od 2/3 prisutnih članova.

Prelazna naredjenja.

1. Izbor svih članika Udruženja za prvi put biraju delegati Prvog učiteljskog kongresa u Beogradu, a izbor povereništva opšta skupština dosadašnjih organizacija, čime ove poslednje likvidiraju. Ovi se izbori imaju provesti do kraja 1920. godine.

2. Kotarska (okružna) učiteljska društva menjaju svoja pravila u duhu ovog statuta do istoga roka.

3. Glavna su glasila Udruženja "Narodna Prosveta" i "Učitelj" u Beogradu.

4. Pokrajinske organizacije mogu da izdaju i svoja pokrajinska glasila.

Josip Lapajne:

Odkrito — ali obratno.

Nedavno je „Učit. Tov.“ razmišljaj, naj bi bili dopisi brezimni ali podpisani. — V prvem slučaju meni, so dopisi splošnejšega značaja, ker prevzema odgovornost zanje tudi uredništvo, v drugem pa podaja le misli posameznih oseb. Do zadnjega časa so časopis pisali večinoma nešifrirane članke, ker jih je vezala k temu disciplina v strankah ali organizacijah. Danes pa se z državo vred vse prenavlja in malo, da ni več misli majo glaz. Naravno, da eni in drugi ne morejo, oziroma ne smejo prezreti vseh idej za svojo ali splošno načelo in je dopisnik v interesu javnosti primoran stopiti na ravno plan z crožjem ali bičem v roki, pripravljen seveda, da se vračuje tako kakor se posojnje. Vzemi danes v roke časopis katerekoli baže in čitaj ga pazno od resnih razmišljanj do bedastih svetovnih novic in našel bodeš toliko nedoslednosti, da boš prav gotovo pričel dvomiti o resnosti urednika, ki pa je naposled le žrtev svojih dopisnikov ali pa čitalcev. Vsemu ustredi ne more, poskuša pač v malem zadovoljiti vse one, ki jim obvisje oči na uvodnih člankih in one druge, ki iščejo senzacija, kratkočasnja. — Jaz — za svojo osebo namreč — menim, da bi smeli biti brezimni le oni članki, ki jih uredništvo ali vodstvo kake skupine spozna za načelne, vsa zasebna razmišljanja ali sklepi posameznih društev namajo biti vsaj šifrirana, dopisi osebnih značajev pa morajo biti vsikdar polnoimeno označeni. Ostudno je, napadati ljudi iz zasede, skrivajoč se za urednikov hrbet. Kdor ima egoizma, da se loti neljube mu osebe, naj ima še toliko časti v sebi, da uredništvo dovolj razpolagati z njegovim imenom. Tiskovni zakon bi bilo v tem oziru sicer omejen! Nikdar in v nobenem slučaju pa l. se oblastva ne smela ozirati na anonimne časopisne napade, kakor je počel prakticirati naš višji šolski svet. Časopis je napadel brezimno neko gorenjsko šolo, čes, da je voditelj tako mučil podrejeno učiteljico, da je vsled naporov omedlela. Šolska oblast je nasedla in uradno išče onega tirana. Naj bo prav, da navajajo ta slučaj, le dopis je anonim in dvajmo ljuve vsebine, kakor so domalega vsi dopisi, ki se za njimi skrivajo gotove osebe. Oblastva naj uradno ne čita časopisov, Razpravljajo pa naj le o onih vlogah, ki jih jim predlagajo vsaj neposredno prizadete osebe. Naj se li povrnemo v one čase, ko so imuni poslanci in odbori podpisovali ovađbe proti gotovim osebam neljubih učiteljev? (Slučaj Blagajne). Učitelju naj bo v vsakem slučaju dana možnost, da se ne-le zagovarja pri svoji višji inštanci, temveč, da more ovađuha pred disciplinarno preiskavo sodno tožiti. Pred sodiščem lahko primoraš priče k prisegi, dočim v šolsko oblastvenih preiskavah lahko svobodno lažejo: s figo v žepu. Proti meni je bila vložena ovađba 15 staršev. Vsebinska je bila povzeta po anonimnih izbruhih nekega dnevniška. Dežel-nemu šolskemu svetu sem pristrigel meč in ekspresno vložil potem advokata sodno tožbo radi razžaljenja časti. Izkazalo se je, da večina ni vedela kaj je podpisala, reklo se jim je, da je prošnja za neko „zadeporo“. Prošili so me odpuščanja in, zadeva je bila rešena. — To jih je izučilo, v toliko nemoralno, da je odslej podpisoval vloge proti učiteljskim pok. imunitetovcem. Res častno!

Odkritosročnost je potrebna tudi v naših društvih in vseh organizacijah. Za Boga, ni li umestnejše, da vam vržem pikre in ostre besede v brk, kakor da se zadovoljim z zahrbtnim godrnjanjem in da nevoljen stiskam pesti v žepu. Ne bojte se nikdar odkritih besed, kajti čisto je človek popolnoma napačnih misli in le odkritosročna, potrepljiva debata mu razjasni zmoto, nikdar pa tega ne dosežete s trdo pestjo. Pustite slehernemu

prosto besedo, ne glejte pa le na to: kdo govori, temveč: kaj hoče in ne bode vam treba v principu vsprejemati, če drugi govori isto, kar je oni hotel. — Zadeve osebnega značaja na društvenih zborovanjih, so li umestne? Da, bi rekel jaz, če so iz splošnih stanovskih ozirov potrebne. Debata pa se ima vršiti odkrito, da je napadalcu, če slučajno ni navzoč, omogočeno na razpravo reagirati. Vse naj se pa giblje v mejah dostojnosti, odkrito med nami samimi, pokrito za vse, ki jih šolstvo nič ne briga. — Članek veljaj onim, ki jih odkrita beseda zdraži, enako njim, ki je godrnjajo med zobmi, ne utrojo pa odkrito na plano.

O preureditvi ljubljanske okr. učiteljske knjižnice.

(Poročal Pavel Plesničar na okr. učit. konferenci v Ljubljani 17. junija 1920.)

Novi časi so prinesli nove zahteve. Kar nam je bilo še pred kratkim časom dobro in nesporno, se mora danes usmakniti boljšemu ter dati prostora zahtevam, ki so posledica novih razmer.

Med zahteve, ki kličejo po temeljiti reformi spadajo okrajne učiteljske knjižnice. Poudarjam takoj tu v začetku, da ne vidim ugodnejšega časa za tako preureditev kakor je ravno sedanj. Danes zamujeno, je lahko za leta zamujeno. V novi Jugoslaviji bodi vse prenovljeno! Nov temelj bodi zgrajen našemu šolstvu in vsemu, kar dviga duševno in gmotno naš stan in njega ugled! Nov temelj bodi podan našim okrajnim učit. knjižnicam, med njimi v prvi vrsti ljubljanski, ki bodi vzor vsem drugim po Sloveniji okrog!

Mnogo se je pisalo po naših glasilih tekem zadnjih let o šolskih knjižnicah v splošnem, malo pa je bilo slišati se okrajnih učiteljskih knjižnicah. Zdi se, kakor da bi te slednje vršile svojo nalogo v vsestransko in popolno zadovoljnost. A vendar ni tako! Okrajne učit. knjižnice imajo sicer po mnogih okrajih bogate zbirke knjig bodisi po številu, bodisi po vsebini: so pa po največ okrajnih mrtvi zakladi, ki donašajo zlasti danes pravi nizke, ponekod naineznatnejšie obresti. Ker so po večini učiteljske odročne, ni bilo in ni zanje posebnega zanimanja in v zadnjih letih toliko manj, ker nimajo tolikega in takšnega prirastka, ki bi deloval privlačno na učitelstvo v okraju. Ono malo število knjig, ki jih prejme knjižnica leto za leto, prejme itak vsak zaveden slovenski učitelj kot član Slov. Šol. Maticice. Komur pa ni za to prevažno kulturno društvo, temu bo odveč knjižni zaklad okrajnih učiteljskih knjižnic, dasi bi sleherni človek pričakoval, da bodo baš taki člani učiteljskega najmarljivejši obiskovalci naših knjižnic.

Neoporečno je, da je bil z ustanovitvijo Slov. Šol. Maticice, napravljen na našem pedagoškem polju mogočen razmah, da pa je na drugi strani ravno ta ustanovitve močno odtujila učiteljsko okrajnim knjižnicam. In ne zadnji vzrok te odtujitve bo tudi ta, da se je razpasla pri okr. učit. knjižnicah čudna navada, da sede nekateri izposojevalci eno ali več let na izposojeni knjigi, in ker je donavadi v knjižnicah le po eden izvod dotičnega dela, morajo drugi čakati in čakati, ako so tako srečni, da knjigo sploh pričakajo. Da je izrubljeno knjigo težko nadomestiti, je znano. Tako se izgubljajo iz naših knjižnic po navadi najboljša dela, nastajajo vrzeli in zanimanje za knjižnico gineva, kar je povsem naravno.

Taki so bili in so približno danes odnošaji po deželi okrog, a kakor čitam v 29. številki „Učit. Tovariša“ z dne 16. julija lanskega leta, niso bili ti odnošaji tudi v Ljubljani nič razveseljivejši! V imenovani številki berem namreč sledeče: „V dobro zaklenjeni sobi, v redu zložene knjige čakajo odjemalcev, a teh ni od nikoder. Marsikateri učitelj in učiteljica — zlasti mlajših — niti ne ve, kje je knjižnica. Na kmetih je vsaj stalni učiteljski odbor dregnil tuintam v zadevo, v Ljubljani se nadzorniku menda celo desetletje ni zdelo vredno enkrat sklicati stalnega odbora k skupni seji.“ Je-li te vrste dobesedno odgovarjajo istini ali ne, ne morem preiskovati, navajam jih pa, ker izzveni dotični članek, iz katerega so vzete, v klic, da je nujno potrebna reorganizacija ljublj. učiteljske knjižnice, ki bodi zatočišče vsega po nadaljni izobrazbi stremječega ljublj. učiteljskega.

Da je šela okr. učiteljska knjižnica ljubljanska zadnje čase tako pičlo število obiskovalcev*, bo temu vzrok morda ta, da posedajo ljubljanske šole svojo lastno šol. biblioteko, kjer si more učiteljske do-

* 1913/14 je bilo izposojenih 8 knjig, leta 1914/15 nič, l. 1915/16 zopet nič, l. 1916/17 24 knjig, naslednji dve leti zopet nič, v letoš. šol. letu pa 28 knjig.

tične šole izposojevati knjige, zlasti take, ki mu služijo pri šolskem pouku, čeravno pri teh knjižnicah ni posebne izbire. Pomankljive so in pri tem precej draghe, če pomislimo, da je treba danes v Ljubljani za te knjižnice najmanj po toliko izvodov vsake nove knjige, kolikor je v Ljubljani javnih ljudskih in meščanskih šol. Ako hočemo n. pr. nabaviti danes vsem ljubljanskim šolam kako novo pedagoško delo, ki stane recimo 20 K, tedaj stane ta knjiga za vse te šole približno 15-krat 20 K, kar znaša skupno 300 K. S tem naravnost ogromnim zneskom smo nabavili vsaki posamezni ljubljanski šoli komaj eno knjigo! Mnogo knjig naročiti vsaki posamezni šoli da sploh ni mogoče — vsal danes ne — ker ni kritja. Današnje učiteljske šolske knjižnice ne morejo služiti tedaj svojemu namenu v zadostni meri; zato vidim edini izhod rešitve tega vprašanja v združitvi vseh učiteljskih knjižnic javnih ljudskih in meščanskih šol mesta Ljubljane z obstoječo okr. učiteljsko knjižnico ljubljansko. Mesto 15 izvodov ene knjige — da ponovim prejšnji primer — bi zdostovali združeni knjižnici 3—4 izvodi, mesto 300 K izdatka za eno samo knjigo, bi zdostovalo 40—60 K. Jasno je, da bo eden sam tak zavod lažje podpirati in podpreti kakor na bustiti na dosedani način životari in umirati celo vrste ljubljanskih šolskih učiteljskih knjižnic z dosedanjo okrajno učiteljsko knjižnico vred! Zato bodi danes naš trdni sklep: Za Ljubljano eno učiteljsko knjižnico, ki pa bodi izpopolnjena v vse podrobnosti do najmanjše pedagoške knjige in knjižice. Pripomniti pa moram pri tem, da se tu ne dotikam šolarskih knjižnic, ki naj ostanejo i nadalje v varstvu in oskrbi posameznih šol.

Da pokažem moč namišljene združene knjižnice bodi mi dovoljeno, da navedem iz podatkov, ki so mi bili na razpolago pri posameznih vodstvih ljubljanskih šol, naslednji rezultat:

Vse učit. knjižnice ljubljanskih ljud. in mešč. šol. štejejo danes 3675 del v 6581 zvez. Ako prištejemo k temu še knjige dosedanje okr. učit. knjižnice in sicer 4382 del v 9764 zvez., tedaj naraste število knjig na 8057 del v 16.345 zvez., kar bi tvorilo vsekakor mogočeno temelj ljubljanske okr. učiteljske knjižnice. Pripomniti pa moram na tem mestu, da bi se vse one knjige, katere bi učiteljsko neobhodno potrebovali (n. pr. razne metodike) pustilo v gotovem številu na vsaki šoli. Bile bi pa te knjige tudi last združene okrajne učit. knjižnice ter vvisane v vse knjižnične knjige prav tako kakor zahtevalo za vse druge knjige pravila moderne bibliotečne vede.

Knjižnica je mrtva in če nima obiskovalcev takorekoč neupotrebn. To veliko dosedanje hibo ljubljanske okr. učiteljske knjižnice je treba odpraviti. Knjižnica mora postati samostojna privlačna zatočišče vsemu učiteljskega. Da jo prikupimo posamezniku in celoti je treba, da ima naša bodoča knjižnica poleg slovenske pedagoške literature vsa boljša dela naših bratov na slovenskem jeziku: zastopani naj bodo po svojih najboljših delih bratje Čehi, Poljaki, Rusi: ne zamejimo pedagoške literature svojih nemških sosedov, na katere se nam bo vedno in vedno ozirati, če bode hoteli korakati na polju vzgoje in pouka vzporedno z njimi in z drugimi osvobodnimi narodi. In ne samo to! V našo združeno okrajno učit. knjižnico je treba poleg pedagoških spraviti i znanstvena dela vseh strok, revije in raznovrstne publikacije domačega in tujeega izvora. Uveren sem, da bo s takim raznovrstnim gradivom opremljena knjižnica postala vabljiva in urikupna, da bode učiteljsko rado prihajalo k temu poživljajočemu vreću vede, da si ob njem nabere potrebne duševne hrane. Da na bode knjižnica lažje in temeljiteje vršila svojo nalogo, bodi poleg knjižnice čitalnica, ki naj tvori s knjižnico vred nerazdelno celoto. Prepričan sem, da bo s čitalnico združena knjižnica v prav kratkem času zavod, na katerega ne bo zrla s posebnim zadovoljstvom samo ljubljansko, ampak učiteljsko vse Slovenije. Želio bo taki čitalnici izražati tudi člankar v že omenjeni 29. številki lanskega „Tovariša“ in upam, da je to želia nas vseh. „Učiteljsko bi imelo leno priliko zbirati se v knjižnici, spoznavati se поблиže ter si utrditi sedaj dokaj razrahljano stanovsko skupnost in samozavest.“ S temi besedami zaključuje ljubljanski tovariš svoja zanimiva izvajanja v „Učit. Tovarišu“. Podčrtujem te besede, kajti tudi to bi bil uspeh v naših vrstah, ki bi ga nam priborila naša knjižnica.

Ker nam mora biti mnogo na tem, da svojo biblioteko čim najbolj izpopolnimo, bi omenjal pri tej priliki še nek drugi knjižni zaklad ki je danes globoko zanemarjen ter je ravno zato učiteljskega mrtev kapital. Je to knjižnica „Zaveze jugoslovan-

skih učiteljskih društev“ v prostorih „Učiteljske Tiskarne“ — v prvih svojih početkih last „Slov. dež. učit. društva“. Da je število knjig te knjižnice (približno 3200 zvezkov) narastlo do tolike višine, je v prvi vrsti zasluza ljubljanskega učiteljskega, ki se je eihalo okrog Zaveze, zato bi bilo popolnoma opravičeno, da bi se ta knjižnica pridružila ljublj. učit. knjižnici. S tem činom bi bil narejen velik korak: dvignili bi knjižnico na okroglo 20.000 zvezkov; v tako in na tak način povečano knjižnico bi se odprla vrata vsemu učiteljskega Slovenije in približali bi se svojemu idealu: nekakšni centralizaciji na učiteljsk. knjižničnem polju, ki bi bila celokupnemu slovenskemu odnosno jugoslovenskemu učiteljskega ravnotako potrebna, kakor je potrebna učiteljskega centralizaciji v stanovsko-političnem oziru.

Zaveza jugoslovenskih učiteljskih društev je v likvidaciji in mislim, da ni društva ki bi bilo holi poklicano prevzeti Zavezino knjižnico dedščino nezo bi bila naša prenovljena okr. učit. knjižnica. Da ostane tedaj Zavezina knjižnica tudi po Zavezini razdružitvi v Ljubljani, v središču Slovenije — bi bilo želeto, da bi sklepala Zaveza o tem v smislu mojega predloga ako ne prei na pri svojem delegacijskem zborovanju letos v Mariboru. Eno je gotovo: Nekdo bo moral prevzeti Zavezino biblioteko, naj to tedaj prevzame naša učiteljska knjižnica!

Imeimo dalje pred očmi, da se bodo v doglednem času odprla ljudskošolskemu učiteljskega vrata na ljubljansko univerzo. Kolike važnosti bo takrat naša biblioteka vsem onim, ki bodo študirali na tej šoli, je nač lasno. Kar ribi voda, to bo naši bodoči pedagoški visoki šoli pedagoška študijska knjižnica. Zato sodelujmo vsi, da vsi deli učiteljskega zboradi centrale slov. učiteljskih knjižnic!

Na vse povedano predlagam sledeče: Učiteljskega ljudskih šol mesta Ljubljane, zbrano dne 17. junija 1920 na svoji uradni konferenci, skleni:

1. Okrajna učiteljska knjižnica ljubljanska se združi z vsemi učiteljskimi knjižnicami javnih ljudskih in meščanskih šol mesta Ljubljane v eno knjižnico;

2. Poleg tako prenovljene okrajne učiteljske knjižnice je istočasno ustanoviti učiteljsko čitalnico, ki bodi s knjižnico nerazdelna celota;

3. Mestni šolski svet poskrbi, da bode novi zavod dobival državno letno podporo v višini, ki bode odovarjala vsakokratnim knjižničnim potrebam;

4. Mestni šolski svet izposluh, da bode nova knjižnica kot učiteljska študijska knjižnica prejemala takozvane dolžnostne eksemplare (razven dnevnega časopisa) od strani vseh tiskaren v Sloveniji;

5. Mestni šolski svet ukreni čimpreje primerne korake glede novih knjižničnih ozir, čitalniških prostorov in njih notranje ureditve. Sedež te s čitalnico združene knjižnice bodi kolikor mogoče v središču ljubljanskega mesta;

6. Okrajna učiteljska konferenca se obrača do vodstva Zaveze jugoslovenskih učiteljskih društev v Ljubljani s prošnjo, da pri svoji razdružitvi blagovolji odstojiti svojo knjižnico novi ljubljanski knjižnici kot bodoči centrali slovenskih učiteljskih knjižnic in s tem omogočiti dostop v ta novi učiteljski zavod vsemu slovenskemu učiteljskega.

Pripomniti uredništva: Ker pride zadnja, na okraj. učiteljski konferenci ljubljanski enoglasno sprejeta resolucija v razpravo pri zborovanju naše delegacije v Mariboru, prinašamo ves referat, ki ima namen ustvariti v Ljubljani nekako knjižnično centralo za vse slov. učiteljskega. Zadeva je za nas zelo aktualna in le želeto bi bilo, da sprejme delegacija zadnjo Zavezi namenjeno resolucijo, zlasti če pomislimo, da se bode v Ljubljani odprla v doglednem času učiteljskega pot na univerzo, poleg katere bode naravnost morala obstojati z literaturo pedagoške vsebine do podrobnosti izpopolnjena knjižnica. Pripomniamo, da so bile vse zgoraj navedene resolucije na konferenci enoglasno sprejete.

Ustanavljanje nadaljevalnih tečajev.

Vprašanje nadaljevalne šole se plete že od leta 1876. Postalo je aktualno dve leti pozneje, ko smo dobili na bivšem Kranjskem ponavljalno šolo. Če tudi ni imela ponavljalna šola, ki se uvedla z drželnim zakonom leta 1874, no svojem programu nobenega kmetijskega značaja, je takratni deželni šolski svet vendarle uvidel, da je treba pouka tudi iz kmetištva in da je bil ves, tedanji pouk v tem